

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 214/2022-35

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKČIA], zastúpeného advokátkou JUDr. Emíliou Korčekovou, Malacká cesta 5680/2B, Pezinok, proti postupu Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 8/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Bratislava I v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 8/2017 **bolo porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jeho veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Bratislava I **prikazuje**, aby v konaní sp. zn. 17 C 8/2017 konal bez zbytočných prieťahov.
3. Sťažovateľovi **priznáva** finančné zadosťučinenie v sume **500 eur**, ktoré mu **je** Okresný súd Bratislava I **povinný** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Okresný súd Bratislava I **je povinný** nahradiť sťažovateľovi trovy konania v sume **398,63 eur** a zaplatiť ich právnej zástupkyňi sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkový stav veci a argumentácia sťažovateľa

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 17. marca 2022 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie svojej veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Bratislava I (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 17 C 8/2017 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľ tiež navrhuje, aby ústavný súd okresnému súdu prikázal konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, priznal mu primerané finančné zadost'učinenie v sume 4 000 eur a náhradu trov konania.

2. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 214/2022 z 10. mája 2022 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou podanou na okresnom súde domáha proti Slovenskej republike, v zastúpení Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky, nemajetkovej ujmy v sume 30 000 eur. Sťažovateľ tvrdí, že zažil krajne neľudské, nehumánne, hrubé, kruté a ponižujúce zaobchádzanie s ním v súvislosti s eskortou z Ústavu na výkon väzby Bratislava celkovo štyrikrát v období od 13. októbra 2014 do 16. decembra 2014 a jeho predvádzaním na pojednávanie na okresnom súde a späť v trestnej veci vedenej proti nemu vo vykonštruovanom trestnom konaní sp. zn. 5 T 52/2009. Sťažovateľ bol následne odvolacím súdom v celom rozsahu oslobodený spod vykonštruovanej obžaloby prokurátora. Bolo mu ublížené na zdraví, z čoho sa musel liečiť aj po svojom prepustení z nezákonnej väzby, keďže mu bola odmietnutá bezodkladná zdravotná pomoc a vyšetrenie.

4. Sťažovateľ argumentuje, že od podania žaloby 3. februára 2017 sa okresný súd o vec riadne nestará, nekoná urýchlene. Okresný súd vedome a účelovo predlžuje stav jeho právnej neistoty, čoho dôkazom je aj skutočnosť, že ku dňu podania ústavnej sťažnosti sa neuskutočnilo ani jedno pojednávanie vo veci samej. Pojednávanie nariadené na 19. marec 2020 bolo zrušené a po viac ako 2 rokoch je nariadený termín pojednávania na 14. apríl 2022. Konanie na súde trvá viac ako 5 rokov, čo je podľa sťažovateľa z ústavnoprávneho hľadiska neprijateľné. Na základe uvedeného žiada vysloviť porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľa

5. Podpredseda okresného súdu v podaní doručenom ústavnému súdu 8. júna 2022 v podstatnom uviedol, že z prehľadu úkonov možno konštatovať nečinnosť okresného súdu v napadnutom konaní iba v období od 22. júla 2020 do 11. novembra 2021. Dôvodom nekonania okresného súdu boli objektívne príčiny spočívajúce v nadmernom zaťažení súdneho oddelenia a zákonného sudcu, fluktuácia zamestnancov a dlhodobý nepriaznivý stav na okresnom súde, na ktorý už bolo viackrát poukázané. Podľa podpredsedu okresného súdu celkovú dĺžku konania ovplyvnila aj náročnosť napadnutého konania a skutočnosť, že spis bol pridelený na vybavenie trom rôznym sudcom. Na pojednávaní 14. apríla 2022 bola žaloba sťažovateľa rozsudkom v celom rozsahu zamietnutá. Tiež uviedol, že *„je na zváženie, či nečinnosť tunajšieho súdu v dotknutom vymedzenom období bola spôsobilá vytvoriť u sťažovateľa taký zásah do jeho práv, ktorý by odôvodňoval priznanie akéhokoľvek zadošťačenia, keď sťažovateľ sám spôsobil odročenie viacerých nariadených pojednávaní a pritom je osobou, ktorá má dlhoročné skúsenosti so súdnymi konaniami, keďže len tunajší súd eviduje cca 110 súdnych konaní, ktoré ako žalobca inicioval sťažovateľ z čoho tiež vyvstáva otázka, či je možné, aby vo vzťahu k jednému subjektu mohlo dôjsť k viac ako stovkám zásahov do jeho práva, ktoré by bolo nutné uplatňovať žalobou na súde.“*

Podpredseda okresného súdu vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania a priložil aj vyjadrenie zákonného sudcu, ktorý uviedol, že spis mu bol pridelený 11. októbra 2021. Predmet konania o náhrade škody nespadá do režimu osobitnej alebo výnimočnej rýchlosti konania, a preto 10. novembra 2021 po zistení, že nariadeniu pojednávania v tejto veci nebráni žiadna prekážka, nariadil termín pojednávania na najbližší možný voľný termín, a to 14. apríl 2022. Na tomto pojednávaní bolo vo veci meritórne rozhodnuté, následne bolo v zákonnej lehote vyhotovené rozhodnutie, ktoré *„je stranám aktuálne doručované.“* Súčasne predložil chronologický prehľad úkonov okresného súdu.

6. V rámci repliky sťažovateľ v podaní doručenom ústavnému súdu 22. júna 2022 uviedol, že sa v celom rozsahu pridrižiava tvrdení obsiahnutých v ústavnej sťažnosti. Tiež vyjadril nespokojnosť s rozsudkom okresného súdu, ktorý bol vyhlásený na pojednávaní 14. apríla 2022 (v replike nesprávne uvedený dátum 11. apríla 2022, pozn.), považuje ho za arbitrárny, a preto 13. júna 2022 podal odvolanie.

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde v danej veci upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

8. Predmetom konania pred ústavným súdom je rozhodovanie o tom, či postupom okresného súdu v napadnutom konaní a jeho nečinnosťou došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

9. Pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie už označených práv vychádza ústavný súd zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstráni. K vytvoreniu želateľného stavu, t. j. stavu právnej istoty, dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (IV. ÚS 221/04, III. ÚS 154/06, II. ÚS 438/2017, II. ÚS 118/2019). Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (I. ÚS 41/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 99/07) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu prerokúvanej veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľov (I. ÚS 19/00, ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

11. Pokiaľ ide o kritérium, ktorým je právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že vec sťažovateľa (rozhodovanie o nároku na náhradu nemajetkovej ujmy) tvorí štandardnú súčasť rozhodovacej činnosti okresných súdov, preto ju nemožno považovať za právne zložitú. Z obsahu zapožičaného súdneho spisu ústavný súd nezistil ani žiadne také okolnosti, na základe ktorých by bolo možné napadnuté konanie posúdiť po skutkovej stránke ako zložitú. V súvislosti s týmto kritériom tak nie je možné okresný súd zbaviť jeho zodpovednosti za priebeh a doterajšiu dĺžku napadnutého konania a s tým súvisiaci vznik prieťahov.

12. Správanie sťažovateľa ako účastníka konania je druhým kritériom, ktoré sa uplatňuje pri posudzovaní dĺžky konania. Z prehľadu procesných úkonov vykonaných v napadnutom konaní vyplýva, že z dôvodu ospravedlnenia sťažovateľa bolo pojednávanie odročené trikrát, čo zjavne malo vplyv na celkovú dĺžku napadnutého konania. Sťažovateľ sa zo zdravotných dôvodov

v súvislosti s infarktom, následným liečením a absolvovaním kúpeľnej liečby musel ospravedlniť z neúčasti na pojednávaniach 14. decembra 2018 a 28. novembra 2019. Ústavný súd už v inej ústavnej sťažnosti sťažovateľa uviedol (IV. ÚS 212/2021), že s prihliadnutím na dlhodobu nepriaznivý zdravotný stav strany sporu možno rozumne očakávať taký postoj strany sporu, ktorý v čo najväčšej miere prispeje k plynulému postupu všeobecného súdu pri konaní a rozhodovaní vecí (napr. zvolením si zástupcu a pod.). Zo súdneho spisu sa nejaví, že sťažovateľ takýmto spôsobom konal. Na základe žiadosti sťažovateľa z osobných rodinných dôvodov bolo odročené aj pojednávanie nariadené na 18. jún 2019.

V prerokúvanom prípade nepochybne k predĺženiu napadnutého konania došlo aj z dôvodu procesnej aktivity sťažovateľa a žalovanej (návrh na spojenie vecí, návrh na rozhodnutie rozsudkom pre zmeškanie, návrh na zmenu žaloby). Uvedené návrhy a opravné prostriedky predstavujú legitímnu procesnú aktivitu strán sporu s tým, že rozhodovanie o týchto návrhoch nepochybne spôsobilo predĺženie napadnutého konania. Ústavný súd poukazuje na svoju judikatúru, v ktorej uviedol, že v dôsledku uplatnenia procesných práv účastníkom konania nepochybne dochádza k predĺženiu konania, zodpovednosť za tento stav neznáša oprávnená osoba, ale nemožno ju pripísať ani štátnemu orgánu konajúcemu vo veci (IV. ÚS 218/04, III. ÚS 586/2012, II. ÚS 865/2014, II. ÚS 484/2016).

Sťažovateľovi možno tiež vytknúť pasivitu v tom, že sa o priebeh konania po celú dobu nezaujímal a pred podaním ústavnej sťažnosti nevyužil jednoduché a prístupné prostriedky (napr. sťažnosť na prietahy v napadnutom konaní predsedovi všeobecného súdu), čo je ústavným súdom považované za účinný prostriedok nápravy (napr. II. ÚS 611/2021).

13. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných prietahov v napadnutom konaní. Po preskúmaní obsahu spisu predloženého okresným súdom v tejto veci ústavný súd konštatuje, že postup okresného súdu v počiatočnom štádiu napadnutého konania bol v zásade plynulý. Od začatia konania (3. februára 2017) do nariadenia termínu prvého pojednávania na 14. december 2018, teda v priebehu viac ako roka a piatich mesiacov, okresný súd okrem výzvy na zaplatenie súdneho poplatku a preposielania vzájomných vyjadrení sporových strán znásobených z dôvodu návrhu sťažovateľa na vydanie rozsudku pre zmeškanie (z 27. novembra 2017) rozhodoval aj o návrhu žalovanej na spojenie vecí vedených okresným súdom v iných veciach na základe predchádzajúcich žalôb sťažovateľa. Významným faktorom, ktorý ovplyvnil ďalší priebeh napadnutého konania v období od 12. decembra 2018 do marca 2020, bolo rušenie nariadených termínov pojednávania a ich odročovanie. Všetky tri nariadené pojednávania (termíny 14. december 2018, 18. jún 2019 a 28. november 2019) boli zrušené na základe žiadosti sťažovateľa (bod 12 tohto nálezu) z ospravedlniteľných dôvodov. V tomto kontexte ústavný súd v prospech okresného súdu posúdil jeho aktívny prístup k práceneschopnosti sťažovateľa a snahu reagovať efektívne na túto okolnosť.

Pojednávanie nariadené na 19. marec 2020 bolo zrušené z dôvodu režimových opatrení súdu v súvislosti so zabránením možného šírenia vírusu COVID-19 a pandemickej situácie. Následne na to okresný súd uznesením z 21. júla 2020 rozhodol o návrhu sťažovateľa o nepripustení zmeny

žaloby. Námietku sťažovateľa o pochybení okresného súdu z dôvodu nepripustenia odvolania proti tomuto uzneseniu vyhodnotil ústavný súd ako neopodstatnenú.

Obdobie pasivity okresného súdu v rozsahu približne 15 mesiacov (čo priznal aj podpredseda okresného súdu), v ktorom okresný súd nekonal bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka, bolo identifikované v úseku konania od 22. júla 2020, keď bolo vydané uznesenie o nepripustení zmeny žaloby, až do októbra 2021, keď došlo v poradí k tretej zmene zákonného sudcu. Dňa 12. novembra 2021 bolo nariadené pojednávanie na 14. apríl 2022. Na tomto pojednávaní bolo prvýkrát od začatia konania vykonané dokazovanie a následne bol vyhlásený aj negatívny rozsudok.

14. K obrane, v ktorej okresný súd poukazuje na svoju neúmernú zaťaženosť spôsobenú nedostatočným personálnym obsadením a prezentuje ju ako objektívnu okolnosť negatívne sa podpisujúcu pod plynulosť konania aj vo veci sťažovateľa, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezavádzajú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02, II. ÚS 287/2019). Námietka personálnych komplikácií nemá povahu okolnosti, ktorá by vylučovala alebo znižovala zodpovednosť súdu za rozhodnutie vo veci občana, ktorý sa naň obrátil. Ústavný súd poznamenáva, že táto okolnosť je z ľudského hľadiska, pokiaľ ide o zodpovednosť samotného zákonného sudcu, pochopiteľne ospravedlniteľná, avšak z hľadiska celkovej zodpovednosti okresného súdu za plynulosť konania vo veciach účastníkov konania ju zohľadniť nemožno.

Z vyjadrenia podpredsedu okresného súdu naozaj možno dedukovať ťaživú situáciu na súde, ktorý čelí enormnému náporu vecí pri jeho personálnom poddimenzovaní, a až neštandardne podpredseda okresného súdu uvádza zlyhanie štátu pri dlhodobom podceňovaní situácie na súde, ktorý je celorepublikovo najzaťaženejší s najšpecifickejšou a tiež osobitne zložitou agendou najmä v konaniach proti ústredným štátnym orgánom. Ústavný súd opakovane konštatuje, že Okresný súd Bratislava I je, čo sa týka včasnosti vybavovania vecí na ústavnom súde, neprimerane často napádaný (III. ÚS 579/2017, III. ÚS 480/2021, III. ÚS 289/2021, II. ÚS 258/2020, I. ÚS 5/2021, II. ÚS 32/2022), a v tejto súvislosti upozorňuje, že tento rozsiahly a akútny problém by si vyžadoval od rezortného ministerstva rýchle a efektívne riešenie.

15. Ústavný súd dospel k záveru, že dĺžka napadnutého konania okresného súdu (v čase podania ústavnej sťažnosti 5 rokov a 1 mesiac, pozn.) je neprimeraná a v dôsledku uvedeného obdobia nečinnosti okresného súdu v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie jeho veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (bod 1 výroku tohto nálezu).

16. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd v nadväznosti na výrok uvedený v bode 1 výrokovej časti nálezu v záujme

efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi prikázal okresnému súdu, aby v napadnutom konaní, v ktorom nebolo v čase rozhodovania ústavného súdu o sťažnosti sťažovateľa právoplatne rozhodnuté, konal bez zbytočných prietáhov (bod 2 výroku nálezu).

IV.

Primerané finančné zadosťučinenie a náhrada trov konania

17. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej sťažnosti vyhovie, môže priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Z § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

18. Sťažovateľ sa domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 4 000 eur, ktoré odôvodnil „*extrémnou dĺžkou kompenzačného konania*“ zavinenou postupom okresného súdu.

19. Cieľom finančného zadosťučinenia je dovišenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04, III. ÚS 10/02, I. ÚS 257/08). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri rozhodovaní o primeranom finančnom zadosťučinení ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných aj Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

20. Vzhľadom na konštatované zbytočné prietahy, neodôvodnenú nečinnosť okresného súdu, berúc do úvahy všetky okolnosti posudzovanej veci a s prihliadnutím na charakter konania, význam pre sťažovateľa, správanie sťažovateľa a skutočnosť, že vo veci už bolo okresným súdom rozhodnuté, považoval ústavný súd priznanie sumy 500 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku tohto nálezu).

21. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Ústavný súd priznal sťažovateľovi trovy konania v celkovej sume 398,63 eur (bod 4 výroku tohto nálezu). Pokiaľ ide o priznanú výšku nároku, bol viazaný návrhom sťažovateľa v ústavnej sťažnosti. Inak by mu patril nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2022 (prevzatie a príprava

zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu) v rozsahu 410,92 eur v zmysle vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 tejto vyhlášky].

22. Priznanú náhradu trov konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľa do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 ods. 1 Civilného sporového poriadku).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 12. júla 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu